

Toespraak 31 maart 2015 **Herdenking bevrijding Winterswijk**

Dames en heren,

Het is een bijzondere avond: 31 maart 2015, 70 jaar na de bevrijding van Winterswijk zitten, op initiatief van een politieke partij die wel eens maoïstisch is genoemd, mensen met heel verschillende achtergrond en allerlei denominatie - moslims, christenen, humanisten, joden, gelovigen en niet-gelovigen - onder voorzitterschap van Mosje Meijler bij elkaar in een voormalig gereformeerd gebouw, het kerkelijk thuis van Mevr. Helena Kuipers-Rietberg. Ze woonde hier tegenover en we startten onze avond op het plein dat naar haar genoemd is. Dat plein met die indrukwekkende monumenten die ons vertellen over het verleden van ons dorp.

Kennen we de verhalen achter die monumenten?

Kennen we het verhaal achter het beeld van beeldhouwer Gerrit Bolhuis: de vrouw met de angstige hinde aan haar zijde of is het gewoon 'tante Riek met haar geit', zoals ik zo vaak hoor.

Kennen we het verhaal achter het witte stenen beeld, ook van beeldhouwer Gerrit Bolhuis, van de treurende jonge vrouw, dat er inmiddels bijna al 70 jaar staat? De namen van de 16 jongens en jonge mannen die sneuvelden in de meidagen van 1940 zijn bijna onleesbaar.

Kennen we het verhaal achter de 326 namen die in de zwarte stenen platen gebeiteld staan, het indrukwekkende monument uit 2002, ontworpen door Willem Sluiskes, voor de Joodse burgers van Winterswijk die werden vermoord door het nazisme?

Monumenten vertellen hun verhaal, jazeker, maar ze moeten daar wel een beetje bij geholpen worden opdat iedereen die die verhalen hoort weet dat vrijheid een kostbaar geschenk is. En op een geschenk ben je zuinig.

Ik mag, al ruim 11 jaar, samen met Mirjam Schwarz en samen met heel veel leerkrachten uit het basisonderwijs van Winterswijk, kinderen van de groepen 7 en 8 en leerlingen uit het voortgezet onderwijs vertellen over de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

Specifieker: over de uitwerking van die vreselijke oorlog in ons eigen dorp. We doen dat in het project 'Leren van de oorlog': leren *over* wat er toen gebeurd is en leren *van* wat er toen gebeurd is. We bezoeken het gedenkteken op het NS-station, we bezoeken de monumenten op het Mevr. Kuipers-Rietbergplein.

We bezoeken dan ook de synagoge in de Spoorstraat en daar gaan we o.a. aan de slag met de Tien Woorden (de 10 geboden) – leefregels voor het samenleven. U kent ze wel:

- je bent een bevrijd mens, maak jezelf niet onvrij door in zee te gaan met machten die de baas over je worden
- vloek niet want daarmee doe je jezelf teniet
- rust eens uit van je werk en gun je personeel die rust ook en de vreemdeling die in je land te gast is
- houd de mensen die aan het begin van jouw leven staan in ere
- dood niemand
- maak de trouw tussen mensen niet kapot
- steel niet
- lieg niet
- wees niet jaloers

Aan de kinderen vragen we dan: maak eens je eigen top-tien van deze regels. Toen we daar eens mee bezig waren, stak een jongen zijn vinger op: “Meester, als ik heel erg boos ben, zegt mijn moeder wel eens tegen mij: ‘Eerst tot 10 tellen, Mark!’ Zou ze daarmee de Tien Woorden bedoelen?”

Ik antwoordde: ‘dat weet ik niet Mark, maar jij hebt nu zelf met je vraag een prachtig antwoord gegeven!’

Is dat ook een antwoord op de vragen over onze samenleving van vandaag?

Nog zo’n hoopvol teken: na de opdracht over de eigen top-tien moeten de leerlingen in groepjes een top-3 samenstellen en hun keuzen ook motiveren. Dat vergt goed nadenken en overleg. Een woordvoerder van het groepje mag de top-3 bekendmaken en de motivatie doorgeven.

En dan gebeurt er dit: een meisje van 11, 12 jaar, ze komt maar net boven de lessenaar uit en ze zegt: ‘wij hebben geen top-3 maar een top-1’. Ik kijk haar vragend aan en ze gaat verder: ‘en ik zal het ook uitleggen. Onze belangrijkste leefregel is: steel niet, steel niet de vrijheid van mensen, steel niet de manier waarop mensen over een hogere macht denken, steel niet het respect voor die hogere macht door te vloeken, steel niet je eigen rust en de rust van anderen, steel niet het respect voor ouders, steel niet het leven, steel niet de trouw tussen mensen, steel niemands spullen, steel niet de oprechtheid, steel niet het plezier dat iemand van zijn spullen heeft. Kortom: steel niet!’ Ze pakt haar papier van de lessenaar en geeft mij een knikje. Dan loopt ze terug naar haar plaats. Ik heb er niets aan toe te voegen.

Het is een bijzondere avond, hier, 70 jaar na 31 maart 1945. Wij vormen samen een kleurrijke waaier van allerlei meningen en opvattingen, maar in één ding zijn we allemaal gelijk: we zijn allemaal in de eerste plaats ‘mens’ en

daarin hebben we ons blijkbaar laten aanspreken door de oproep om stil te staan bij het kostbare geschenk van onze vrijheid. Het was goed om hier samen te zijn!

Ik wil u tot slot graag een oude tekst voorlezen over 'liefde'

Al spreek ik alle talen
ben ik voor iedereen te verstaan
hangen de luisteraars aan mijn lippen

-

als ik geen liefde heb
stelt het allemaal niets voor
is het veel getrompetter en gerinkeldekink

Al houd ik mensen een stralende toekomst voor
en zal ik alles wat gebeurt kunnen verklaren en uitleggen
en het geloof hebben dat bergen op een andere plaats zet -
als ik geen liefde heb
dan ben ik niets

Al deel ik alles wat ik heb uit
om mensen te voeden en te helpen
al offer ik daar mijn eigen lijf voor op

-

als ik geen liefde heb
dan helpt het allemaal niets

Want

de liefde heeft de adem van het leven en houdt vol
de liefde is vol goedheid
de liefde is niet jaloers
de liefde schept niet op
de liefde is echt
de liefde doet niemand kwaad
de liefde is niet uit op zichzelf
de liefde is niet bitter
de liefde is vol van vergeving
de liefde is niet blij met leugens en bedrog,
maar met oprechtheid
de liefde dekt toe met geloof en hoop
en verdraagzaamheid
de liefde vergaat nooit

Toekomstvisies en deskundigentaal en intelligentie
zijn leeg en zonder waarde
want ze zijn niet volmaakt en
morgen is er weer iets anders
Ik heb geen greep op de toekomst
maar blijf hopen op een wereld die tov is

Als je kind bent
spreek je als een kind
voel je als een kind
en redeneer je als een kind
Ik ben volwassen geworden
en niet kinderlijk meer
maar als ik in de spiegel kijk
herken ik soms mijzelf niet

Zal ik mijzelf in jouw ogen herkennen
als we elkaar aankijken?

Nu is mijn liefde nog niet volmaakt
maar dan is mijn liefde volledig
als ik beseft dat ik geliefd ben door jou

Geloof, hoop en liefde
alle drie blijven ze belangrijk voor mij
maar de meeste daarvan is de liefde

Henk Vis
Winterswijk, maart 2015